مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، دوره ۳۴، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۵: ۲۳۳-۲۴۰

● مقاله تحقیقی کد مقاله: ۲۰

الگوی استفاده از تلفن همراه و ارتباط آن با وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه‌های تهران

دکتر صحبایی فایزه ۱
شکری سحر ۲*
دکتر دائمی محمد ۳
پورزادی محمد ۴

۱- استادیار گروه پرستاری و مامائی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم پزشکی تهران
۲- کارشناسی پرستاری، پژوهشگر
۳- پزشک عمومی، پژوهشگر
۴- کارشناسی ارشد علوم ارتباطات، پژوهشگر

* نشانی نویسنده مسؤول: تهران- دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم پزشکی تهران

تلفن: ۰۲۱۲۲۶۱۸۴۹۵

نشانی الکترونیکی:
s.shokri@yahoo.com

چکیده

زمینه: تلفن همراه جای خود را بین افراد خانواده به ویژه جوانان در همه جهان از جمله ایران باز کرده است استفاده از تلفن همراه در جهان به طور چشمگیری در حال افزایش است. تعداد استفاده‌کنندگان تلفن همراه خبر از وقوع یک انقلاب ارتباطی را می‌دهد استفاده بیش از حد دارای آثار اخلاقی و اجتماعی مثبت و منفی می‌باشد استفاده ناصحیح از تلفن همراه موجب بروز مشکلات و آسیب‌های جدی اجتماعی و فرهنگی می‌شود. این مطالعه با توجه به توسعه سریع و استفاده گسترده تلفن همراه به بررسی الگوی استفاده از تلفن همراه و ارتباط آن با وضعیت روحی و روانی دانشجویان دانشگاه‌های تهران می‌پردازد.

روش کار: در این مطالعه توصیفی از نوع مقطعی همبستگی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران به تعداد ۱۵۰۰ نفر به طور تصادفی از سه دانشگاه علوم پزشکی در تهران انتخاب شدند ابزار گردآوری پرسشنامه چهار قسمتی شامل متغیرهای دموگرافیک، شیوه استفاده از تلفن همراه، پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ و نسخه ۲۸ سؤالی پرسشنامه سلامت روان GHQ بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری ۱۷SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند، آزمون‌های آماری مورد استفاده در تحقیق عبارت بودند از آزمون کای دو، تست آنو و ضریب همبستگی پیرسون.

یافته‌ها: نتایج کلی حاکی است، که میانگین و انحراف معیار سلامت روان دانشجویان دانشگاه آزاد، شهید بهشتی و دانشگاه تهران عبارت بود از، ۱/۲۱±۵/۷۱، ۱/۱۶±۵/۴۷، ۱/۱۰±۵/۵۱. کسانی که مدت زمان کمتری از تلفن همراه استفاده کرده، تعداد تماس‌های کمتری داشته و کمتر پیامک می‌فرستادند از سلامت روان بالاتری برخوردار بودند. در خصوص شیوه استفاده از تلفن و وضعیت روانی آن در سه دانشگاه ضریب همبستگی پیرسون در مورد اضطراب و بی‌خوابی r=۰,۸۲ نتایج معنی‌داری را نشان داد (p< ۰/۰۵).

نتیجه‌گیری: بدون شک استفاده از تلفن همراه بر ابعاد مختلف زندگی افراد خصوصاً جوانان تأثیر گذاشته و استفاده زیاد از حد آن سبب افزایش اضطراب و اختلالاتی مانند بی‌خوابی می‌گردد لذا توصیه می‌شود که برای پیشگیری از مشکلات استفاده از آن محدود گردد.

واژگان کلیدی: الگوی استفاده از تلفن همراه، عزت نفس، سلامت روان، دانشجویان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۱۱/۲۱ تاریخ اصلاح نهایی: ۹۵/۵/۲۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۵/۳/۲۸

مقدمه

در عصر کنونی کافی اســت برای دوســتی که کیلومترها جدای از شماســت با یک تماس ویا یک پیام کوتاه، با کمترین هزینه و در کوتاه‌تریــن زمان ممکن تماس حاصل کنیــد. امروزه تلفن همراه مهم‌ترین تکنولوژی محســوب می‌شــوند که ضمن ایجاد خلوت مســتقل فردی رابطه اجتماعی فرد را در یک شــبکه معنادار کرده اســت. امکانات تلفن همراه، قابلیت‌های متنوع چند رســانه‌ای و ظرفیت‌هایی مثــل صدابرداری، فیلم‌برداری، عکاســی، اتصال به اینترنــت و ماهواره و انطباق‌پذیری بــا کامپیوتر و برنامه‌های آن، را ایجاد کرده اســت به طوری که در کنار تمامی نیازهای فردی و اجتماعی تلفن همراه نیز ضرورت محسوب می‌شود [۱].

تلفن به عنوان یکی از وســایل ارتباطــی به دلایل خاص مانند در دســترس و ارزان بودن توجه همگان را جلب نموده است. متحرک کــردن تلفن از دهــه‌ی ۱۹۶۰ میلادی در مجموعه کشــورهای اســکاندیناوی آغاز شــد و در اواخر همان دهه، اولین تلفن به کار گرفته شــد. این فن‌آوری در ســال ۱۹۷۵ میلادی به بازار عرضه شد و اولین شــبکه‌ی تلفن متحرک راه‌اندازی گردید. به دنبال آن نسل اول تلفن‌های همراه در ســال ۱۹۷۹ میلادی برای مصارف تجاری در آمریکا و ژاپن به کار گرفته شــد. بعدها این سیستم ارتقا یافت و نسل دوم تلفن‌های همراه (دیجیتالی) وارد بازار شدند آنچه در کشــور ما برخی مواقع موبایل و گاه تلفن همراه نامیده می‌شود در کشــورهای کانادا، هند، فیلیپین، پاکســتان، آفریقای جنوبی و آمریکا Cell phone در کشــورهای برزیل، شــیلی، مکزیک و تمامی کشورهای اسپانیایی زبان Cellular در کشورهای آسیایی از جملــه کره جنوبــی Hand phone در کشــورهای آلمان و اســترالیا Handy در تمامی کشورهای عربی محمول و در کشور ژاپن Keitai نامیده می‌شود [۲].

تعداد مشــترکین تلفن همراه در سراسر جهان از ۱۲/۴ میلیون در سال ۱۹۹۰ به ۵۰۰ میلیون در سال ۲۰۰۰ و به ۳/۳ میلیارد در سال ۲۰۰۸ و همچنین به ۵/۳ میلیارد در ســال ۲۰۱۰ رســید و تخمین زده می‌شــود نرخ نفوذ این فن‌آوری در انتهای ســال ۲۰۱۶ به ۹۵ درصد خواهد رسید [۱]. در ایران تلفن همراه برای اولین بار در سال ۱۳۷۲ در دسترس افراد جامعه قرار گرفت و اکنون ۵۳ تا ۵۵ میلیون کاربر تلفن همراه در کشور ما وجود دارد. در ایران اولین فاز شبکه‌ی تلفن همراه در ۱۳۷۳ در تهران آغاز به کار نمود. به دنبال استقبال مشترکین، شرکت مخابرات درصدد گسترش پوشش به کل کشور شــد. در ســال ۱۳۷۴ تعداد تلفن‌ها به ۱۵۹۰۷ افزایش یافت، هم اکنون شبکه ارتباطات سیار کشور دارای ۸۵۱۰۰۰۰ مشترک، ۹۹۹ شهر و ۲۶ هزار کیلومتر جاده تحت پوشش و بهره‌مندی ۸۵۰۰۰۰۰ مشــترک از ســرویس پیام کوتاه (SMS) و ۲۲۰ هزار مشترک از سرویس VMS می‌باشد. شــرکت‌های خصوصی نیز از جمله شرکت ایرانسل رقابت خوبی با شرکت ارتباطات سیار پیدا نموده‌اند [۳].

امروزه تلفن همراه فقط یک وســیله ارتباطی بین کاربران نیســت بلکه کاربردهــای مختلفی مانند دسترســی به اینترنت، ارســال و دریافــت پیامک، عکــس و فیلم، مدیریت اطلاعــات، مدیریت اطلاعات فردی و پایانه اطلاعاتی و پایگاه ســرگرمی و غیره دارد (کاواساکی و همکاران، ۲۰۰۶) تلفن همراه در دهه اخیر جای خود را در بین افراد به ویژه جوانان در سطح جهان و نیز ایران باز کرده اســت. با در نظر گرفتن کاربردهای فراوان این وســیله ارتباطی از قبیــل صرفه‌جویی در وقت و بهبود کیفیت زندگی جنبه‌های منفی آن را نمی‌توان نادیده گرفت [۴] به طوری که عدم اســتفاده بهینه و صحیح از تلفن همراه موجب بروز آســیب‌های جدی اجتماعی و فرهنگی در جامعه شــده و ادغام آن بــا زندگی نوجوانان و جوانان باعث ایجاد مشکلاتی شــده که باید مدیریت و کنترل شوند [۳]. جوانان به عمد یا غیر عمد در مرحله افراط در استفاده از تلفن همراه هســتند، به علاوه اپراتورهای مخابراتی نیز آگاهانه یا ناآگاهانه در تبلیغات تلویزیونی و بسته‌های خود پیشنهاد سوء استفاده از تماس صوتی و پیامک در میان جوانان را تشــویق می‌کنند [۴]. بسیاری از مــدارس از مدت‌هــا قبل ممنوعیت اســتفاده از موبایل را برای فراگیران اعلام کرده‌اند ولی هنوز مدارس زیادی در سراســر جهان نتوانسته‌اند جلوی این کار را بگیرند بر اساس تحقیقات انجام شده، ۴۵ درصــد از نوجوانان به ویژه در شــهرهای بزرگ از تلفن همراه استفاده می‌کنند این امر می‌تواند تهدیدی برای بروز ناهنجاری‌های رفتاری باشــد. همچنین براســاس تحقیقات انجام‌شده، ۳۰ درصد نوجوانــان از تلفن همراه به عنوان اســباب‌بازی و ۷۰ درصد دیگر نیز از آن برای مکالمه با دوســتان و سرگرمی استفاده می‌کنند. بر اساس نتایج تحقیقات انجام شــده این وسیله ارتباطی در تدریس معلم و فراگیری افراد اخلال ایجاد می‌کند اســتفاده از تلفن همراه در مدارس به بازی و ســرگرمی، گوش کردن موســیقی و گرفتن عکس و تصویر محدود شده و مدارس هنوز ظرفیت استفاده علمی از این وســیله ارتباطی را ندارند براســاس مطالعه‌ها و بررسی‌های دقیق صورت گرفته، اســتفاده از تلفن همراه در مدارس مانند سایر

تولیدات فناوری اطلاعات و ارتباطات دارای محاسن و معایبی است و این موضوع برای گروه سنی کودکان و نوجوانان حساس‌تر است زیرا آنان در شـرایط تحصیل، رشـد و تکامل شخصیتی هستند و آسیب‌پذیری آنها نسبت به ناهنجاری‌های موجود در جامعه بیشتر از سایر قشرها است [۵]. انجام جرایم در نوجوانان و جوانان با استفاده از تلفن همراه مرتبط بوده به طوری که اسـتفاده بیش از حد تلفن همراه در میان کسـانی که اشکال مختلف انحرافاتی مانند مصرف مواد مخدر و الکل را نیز دارند بیشـتر اسـت [۶]. دارندگان تلفن همراه غیر دانشـجو رفتارهای مناسب‌تری نسـبت به دانشجویان دارند. نتایج مطالعات نشـان می‌دهد دانشجویان با سلامت پایین روانی و اعتماد به نفس پایین بیشترین زمان خود را صرف استفاده از موبایـل می‌کنند [۷]. همچنین یافته‌هـای مطالعات گویای این نکته هسـتند نوجوانانی که بیشتر از تلفن همراه استفاده می‌کنند از نظر روانی آسیب‌پذیرترند [۸]. با توجه به افزایش روزافزون استفاده از تلفن همراه و در نظر گرفتن آمار بالای این گروه سنی در کشور ایران لازم اسـت تحقیقاتی در این زمینه بر روی این گروه سـنی انجام شود. هدف از این مطالعه تعیین الگوی استفاده از تلفن همراه و ارتباط آن با وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه‌های تهران سال ۱۳۹۱ می‌باشد.

روش کار

ایـن تحقیق با هدف کلی تعیین الگوی اسـتفاده از تلفن همراه و ارتباط آن با وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه‌های تهران در سال ۱۳۹۳ با اهداف ویژه، بررسـی الگوی اسـتفاده از تلفن همراه در دانشجویان دانشگاه‌های تهران، بررسی وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه‌های تهران و همچنین تعیین ارتباط الگوی استفاده از تلفن همراه و وضعیت روانی دانشـجویان دانشگاه‌های تهران انجام شد. فرضیه این تحقیق عبارت بود از این که بین الگوی استفاده از تلفن همراه و وضعیت روانی دانشجویان ارتباط وجود دارد.

نوع مطالعه توصیفی همبسـتگی بود. جامعـه مورد مطالعه در این تحقیق دانشـجویان دختر و پسر دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران (تهران، شهید بهشتی، آزاد) بودند. از هر دانشگاه ۵۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شـدند. روش نمونه‌گیری این مطالعه تصادفی سـاده بود بدین ترتیب که لیست کلاس‌ها در روز مراجعه از دفتر آموزش دانشـکده‌ها گرفته شد و کلاس‌ها به صورت دو در میان انتخاب گردیده و پژوهشـگر به همراه تیم خود به کلاس‌ها مراجعه و پرسشنامه‌ها را در میان دانشجویان کلاس توزیع نمودند.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشـنامه‌ای چهار قسمتی بود، قسمت اول شـامل متغیرهای دموگرافیک و قسمت دوم سـؤالات مربوط به الگوی اسـتفاده از تلفن همراه. قسمت سـوم و چهارم پرسشنامه در ارتباط با وضعیت روانی نمونه‌های تحقیق بود که از پرسشـنامه عزت نفس روزنبرگ اسـتفاده شد، این مقیاس شامل ۱۰ ماده خود گزارشـی است که احساس کلی ارزش یا پذیرش خود را به صورت مثبت بیان می‌کند آزمودنی براسـاس یک مقیاس چهار درجه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم با دامنه ۱ تا ۴ به این مقیاس پاسـخ می‌دهد کم‌ترین و بیشترین نمره در این مقیاس ۱۰ و ۴۰ می‌باشد، نمره‌های بالاتـر بیانگر میزان بالای عزت نفس می‌باشـد میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در ایران توسط محمدی و همکاران ۰/۸۴ گزارش گردید [۹]. همچنین پرسشنامه ۲۸ سوالی سلامت روان GHQ اسـتفاده گردید، این پرسشنامه توسـط گلدنبرگ و هیلر ابداع گردید و دارای ۴ مقیاس فرعی است و هر مقیاس ۷ سـوال دارد. چهار مقیاس فرعی پرسشنامه عبارتند از نشانگان جسمانی، اضطرابی، بی‌خوابی و افسردگی. نمره کلی هر فـرد از حاصل جمع نمره‌ای چهار مقیاس فرعی به دسـت می‌آید. میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در ایران توسط تقوی و همکاران ۰/۹۰ گزارش گردید [۱۰]. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ۱۷ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

نتایج داده‌های اطلاعات دموگرافیکـی نمونه‌های پژوهش حاکی از آن اسـت که بیشتر دانشجویان سه دانشگاه دختر بودند (۸۸٫۶٪ دانشـگاه آزاد، ۶۷٫۸٪ شهید بهشـتی و ۷۷٫۵٪ دانشگاه تهران). بیشترین درصد از دانشـجویان مجرد بودند (۸۶٫۹٪ دانشگاه آزاد، ۹۱٪ شهید بهشتی و ۸۸٫۵٪ دانشگاه تهران). بیشتر دانشجویان در سه دانشگاه لیسانس بودند و اکثریت آنان در رشته‌های پرستاری و علوم آزمایشـگاهی مشغول به تحصیل بودند، محل سکونت بیشتر دانشجویان تهران بود (۸۶٫۶٪ دانشگاه آزاد، ۷۹٫۲٪ شهید بهشتی و ۸۰٫۱٪ دانشگاه تهران). میزان درآمد خانواده اکثریت دانشجویان ۲-۱ میلیون تومان در ماه بود و معدل اکثریت دانشـجویان در سه دانشگاه بین ۱۶ تا ۱۷ بود (۴۰٫۸٪).

در مورد اولین هدف ویژه «تعیین شـیوه استفاده از تلفن همراه در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران» اطلاعات مربوط به شیوه استفاده از تلفن همراه در دانشجویان سه دانشگاه به قرار زیر

می‌باشند.

در زمینه مدت زمان اســتفاده از تلفن همراه، بیشتر دانشجویان سه سال و بیشتر است که از تلفن همراه استفاده می‌نمایند. نتایج آزمون کای دو نشــان داد که اختلاف معنی‌داری در ســه دانشگاه وجود دارد و دانشــجویان دانشــگاه آزاد به نسبت دو دانشگاه دیگر مدت زمان بیشــتری است که از تلفن اســتفاده می‌نمایند. در خصوص پرداخت هزینه تلفن توســط افراد، نتایج آزمون اختلاف معنی‌داری را در ســه دانشگاه نشان داد به طوری که پدران دانشجویان شهید بهشتی بیشتر از دو دانشگاه دیگر پول تلفن فرزندانشان را پرداخت می‌نمودند.در مورد طول مدت صحبت تلفنی دانشــجویان در طول روز، بیشترین پاســخ مربوط به دانشگاه شهید بهشتی ۵-۱۰دقیقه (۳۲٫۲٪) و در مورد دانشــگاه آزاد بیشترین پاسخ‌ها مربوط به کمتر از ۵ دقیقــه (۲۵٫۷٪) و همچنین بیــش از ۳۰ دقیقه بود (۲۵و۶٪) و نتایج اختلاف معنی‌داری را در ســه دانشــگاه نشان داد. در مورد ســوال «درطول روز چند پیام تلفنی می‌فرســتید؟» نتایج نشــان داد که اختلاف آماری بین ســه دانشــگاه وجود دارد، دانشجویان دانشــگاه آزاد به نسبت سایر دانشــگاه‌ها بیش از ۲۰ پیام در طول روز می‌فرســتند. در مورد تعداد تماس تلفنی در طول روز با موبایل بیشترین دانشجویان در سه دانشــگاه ۱-۵ تماس داشتند، آزمون آماری کای دو اختلاف معنی‌داری را در ســه دانشــگاه نشان داد، از بین این سه دانشجویان دانشــگاه آزاد بیشترین تماس را برقرار می‌نمودند. درخصوص ســوال «ارســال پیام را ترجیح می‌دهید یا تماس صوتی؟» بیشــترین دانشجویان در دانشگاه آزاد اس‌اس را ترجیح می‌دادند، و در دانشجویان شهید بهشتی این ترجیح مربوط به تماس صوتی می‌شــد. همچنین آزمون آماری کای دو اختلاف معنی‌داری را در سه دانشگاه نشان داد.

در مورد پاسخ به سوال «به چه دلیلی فرستادن اس‌اس را ترجیح می‌دهید؟» بیشترین پاسخ مربوط به هزینه کمتر بود. نتایج اختلاف معنی‌داری را نشــان داد (شــهید بهشــتی۴۴٫۲٪، دانشگاه تهران ۳۹٫۹٪ و دانشگاه آزاد ۳۹٫۴٪). در خصوص موضوع ارتباط تلفنی، دانشجویان دانشگاه آزاد موضوعات وابسته به دوستان و دو دانشگاه تهران و شهید بهشتی خبر گرفتن از خانواده را پاسخ داده بودند نتایج اختلا ف معنی‌داری را نشان داد. در زمینه زمان ارسال پیام‌های غیر ضروری بیشــترین جواب مربوط به «هر وقــت که بخواهم بود» نتایج اختلاف معنی‌داری را بین ســه دانشــگاه نشان داد. در زمینه محتوای پیام‌های ارسالی و دریافتی، پاسخ دانشجویان سه دانشگاه احوالپرسی بود نتایج نیز اختلاف معنی‌داری را بین دانشگاه‌ها نشان داد. در زمینــه زمان خاموش و یا بی‌صدا کردن موبایل بیشــترین پاسخ مربوط به زمانی که لازم باشد بود. نتایج اختلا ف معنی‌داری را بین ســه دانشــگاه نشــان داد. در خصوص نوع گوشی تفاوت معنی‌داری بین سه دانشگاه وجود داشت و دانشجویان دانشگاه آزاد نسبت به دو دانشگاه دیگر بیشتر از گوشی نوکیا استفاده می‌کردند. پاسخ سوال «متوسط هزینه پرداختی ماهیانه برای تلفن همراه شما چقدر است؟» اکثر دانشجویان کمتر از ۱۵۰۰۰۰ ریال می‌پرداختند، نتایج اختلاف معنی‌داری را بین ســه دانشگاه نشان داد به طوری که دانشــجویان دانشگاه آزاد مبلغ کمتری در مقایسه با دو دانشگاه دیگــر می‌پرداختند. در مورد تعداد دفعات تعویض تلفن همراه نتایج اختلاف معنی‌داری را بین سه دانشگاه نشان داد. در خصوص هدف ویژه دوم تحقیق «تعیین وضعیت روانی دانشــجویان دانشگاه‌های علوم پزشــکی تهران» نتایج حاکی از موارد زیر است: در خصوص سوال «آیا وضعیت روانی دانشجویان تفاوت دارد؟» آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (آنوا) تفاوت معنی‌داری را نشان داد ($p<۰/۰۴۶$). در زمینه عزت نفس دانشــجویان در سه دانشگاه آزمون آنوا تفاوت معنی‌داری را نشان نداد.

در خصوص رابطه شیوه اســتفاده و وضعیت روانی و شاخص‌های آن در سه دانشگاه ضریب همبســتگی پیرسون در مورد اضطراب

جدول شماره ۱- میانگین وانحراف معیار سلامت روان درسه دانشگاه

دانشگاه / متغیر	آزاد		شهیدبهشتی		تهران	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
نشانه‌های جسمانی	۱/۸۴	۰/۵۲	۱/۶۴	۰/۴۴	۱/۷۳	۰/۴۹
اضطراب و بی خوابی	۱/۹۷	۰/۶۴	۱/۷۲	۰/۵۸	۱/۸۴	۰/۶۲
عملکرد بد اجتماعی	۲/۰۳	۰/۵۱	۱/۸۵	۰/۴۸	۱/۹۳	۰/۵۱
افسردگی شدید	۱/۶۱	۰/۶۹	۱/۳۸	۰/۵۳	۱/۴۹	۰/۶۲
سلامت عمومی	۱/۸۷	۰/۵۰	۱/۶۶	۰/۴۲	۱/۷۵	۰/۴۷
عزت نفس	۲۴/۹۴	۳/۸۷	۲۴/۵۷	۴/۵۳	۲۴/۶۳	۳/۹۱

و بی‌خوابی نتیجه معنی‌داری نشـــان داد r=۰,۸۲ و در زمینه ارتباط افسردگی شیوه اســـتفاده، آزمون آنوا نتایج معنی‌داری را نشان داد r=۰,۷۹. در خصوص هدف ویژه سوم پژوهش «تعیین ارتباط شیوه اســـتفاده از تلفن همراه و وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشـــکی تهران». سوال چند وقت است که موبایل دارید؟ آیا بر وضعیت روانی دانشجویان سه دانشگاه تأثیر دارد؟ برای پاسخ به این ســـوال از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که مدت زمان داشتن موبایل بر وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه آزاد تأثیر معناداری نداشـــت (ســـطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ بود) بدین معنی که کلیه دانشـــجویان این دانشگاه با طول مدت زمان متفاوت داشتن تلفن همراه وضعیت روانی متفاوتی نداشتند و یا به عبارت دیگر طول مدت داشـــتن تلفن همراه بر وضعیت روانی آنان تأثیری نداشـــته اســـت. ولی بر وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه بهشـــتی و تهران تأثیر معناداری داشت (ســـطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بود). میانگین به دســـت آمده از این دو دانشگاه حاکی از آن اســـت که دانشجویانی که کمتر از ۶ ماه است که از موبایل استفاده می‌کنند از سلامت روان بالاتری برخوردارند، بدین معنی که هر چه دانشـــجویان با طول مدت کمتری از تلفن همراه استفاده می‌کردند وضعیت روانی بهتری داشتند. در مورد سوال شماره ۳ (در طول روز چنـــد دقیقه با موبایل صحبت می‌کنید) آزمون آنوا نتایج معنی‌داری را نشان می‌دهد (p< ۰/۰۰۴)، میانگین در دو دانشگاه نشان‌دهنده این مطلب اســـت که دانشجویانی که بیش از سی دقیقه از موبایل استفاده می‌کنند از سلامت روان بالاتری برخوردارند.

در زمینه تعـــداد پیام‌های روزانـــه نتایج در دو دانشـــگاه تهران و شـــهید بهشـــتی معنی‌دار بود (p< ۰/۰۳)، میانگین در دو دانشگاه نشـــان‌دهنده این مطلب است که دانشجویانی که کمتر از ۲۰ پیام می‌فرستند از لحاظ روانی سالمترند. دانشجویانی که فرستادن پیام را در مقایســـه با تماس صوتی ترجیح می‌دهند در دانشـــگاه شهید بهشتی نتایج معنی‌داری را به دست آورده‌اند (p< ۰/۰۰۱) میانگین ۱,۷۰ می‌باشد. سوال ۸ موضوع ارتباط تلفنی نتایج معنی‌داری را در دو دانشگاه تهران و بهشتی نشان می‌دهد (p< ۰/۰۰۱) نشان داد. زمان ارسال پیام‌های غیر ضروری در دانشگاه‌های بهشتی و تهران نتایج معنی‌دار داشـــت (p< ۰/۰۴۶) همچنین در زمینه دو ســـوال محتـــوای پیام‌ها و زمان خاموش یا بی‌صدا نمـــودن موبایل نتایج معنی‌دار بود (p< ۰/۰۰۱)، نتایج در مورد ســـایر سوالات معنی‌دار نبود. ســـوال چند وقت اســـت که موبایل دارید؟ آیا بر عزت نفس دانشجویان ســـه دانشگاه تأثیر دارد؟ برای پاســـخ به این سوال از تحلیل واریانس یک‌طرفه اســـتفاده شـــد. نتایج نشان می‌دهد که مدت زمان داشتن موبایل بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه آزاد و بهشتی تأثیر معناداری نداشت (سطح معناداری ۰/۶۲۲ بود). ولی بر وضعیت روانی دانشـــجویان دانشـــگاه تهران تأثیر معناداری داشت (سطح معناداری کمتر از ۰/۰۳۴ بود).

ســـوال چه کسی هزینه موبایل شما را پرداخت می‌کند؟ آیا با عزت نفس دانشجویان سه دانشگاه ارتباط دارد؟ برای پاسخ به این سوال از تحلیل واریانس یک‌طرفه اســـتفاده شد. نتایج معنادار نبود (سطح معناداری ۰/۲۷ بود). در زمینه میزان استفاده از تلفن موبایل در طول روز و ارتباط آن بر عزت نفس دانشـــجویان سه دانشگاه از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که میزان استفاده از تلفن موبایل در طول روز بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه تهران و شهید بهشتی تأثیر معناداری نداشت (سطح معناداری۰/۲۰۷ بود). ولی بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه آزاد رابطه معناداری داشت (ســـطح معناداری کمتر از ۰/۰۳۴ بود). در خصوص تعداد اس‌ام‌اس در یک روز نتایج آزمون آنوا نتایج معنی‌داری را در مورد دانشجویان دانشـــگاه تهران نشان داد. در مورد میزان صحبت کردن با موبایل نتایج نشـــان دادند دانشجویان دانشـــگاه آزادی که کمتر از ۵-۱۰ دقیقه با تلفـــن صحبت می‌کنند از عزت نفس بالاتری برخوردارند. در زمینـــه تعداد پیام‌هـــای کوتاه، نتایج معنی‌داری به دســـت آمد (p< ۰/۰۰۱) در مـــورد ترجیح دادن فرســـتادن پیام یا تلفن نتایج نشـــان‌دهنده ارتباط معنی‌داری در دانشـــجویان دانشگاه آزاد بود (p< ۰/۰۳۲). نتایج در مورد سایر سوالات معنی‌دار نبود.

بحث و نتیجه‌گیری

امروز تلفن همراه به عنـــوان یکی از مظاهر فناوری ارتباطی نوین در زندگی فردی و اجتماعی انســـان جایـــگاه قدرتمندی دارد. نفوذ کاربردهای تلفن همراه در زندگی پدیده‌ای جهانی است و در جامعه ما اســـتفاده از آن به حدی رسیده است که مضرات جدی و اساسی این فناوری مدرن مشهود گردیده است، مضراتی که در حوزه‌های متنوع اجتماعی، فرهنگی، رفتاری، روانشناســـی، پزشکی، قانونی، جزایی و ... به آســـیب‌زایی می‌پردازد. نتایج نشان داده‌اند که بیشتر دانشجویان سه دانشگاه سه ســـال و بیشتر است که صاحب تلفن همراه شـــده‌اند. در مطالعات مشابه بیشتر دانشجویان در زمان ورود به دانشـــگاه صاحب تلفن همراه شده بودند [۱۱]. این مطالعه نشان می‌دهد که هزینه تلفن اکثریت دانشـــجویان ســـه دانشگاه توسط پدران پرداخت می‌شـــده، نتایج تحقیق نیز نشان می‌دهد که هزینه

تلفن همراه بیش از ۸۳ درصد از دختران و ۵۰ درصد پسران دانشجو را خانواده‌شان تأمین می‌کنند [۱۲]. افراط در استفاده از تلفن همراه و مکالمات ممکن است بر وضعیت اقتصادی افراد و خانواده‌ها تأثیر منفی داشته باشد، برخی والدین مجبور هستند ماهانه مبالغ زیادی را صرف هزینه‌های تلفن همراه خود و فرزندان کنند [۱۳].

نتایج نشـــان می‌دهند که دانشجویان هر سه دانشگاه در هر تماس حداقل ۵-۱۰ دقیقه صحبت می‌کنند و بیشـــترین زمان مربوط به دانشـــجویان دانشـــگاه آزاد بود که بیش از ۳۰ دقیقه در طول روز مکالمه داشـــتند، تعداد زیادی از دانشـــجویان اظهار می‌داشتند که اگر تلفن همراه نداشـــتند راحت‌تر و بدون دغدغه زندگی می‌کردند و اســـتفاده طولانی از تلفن سبب مشـــغله ذهنی بیشتری در آنان می‌گردد. نتایج مطالعه مشابه [۱۲] نیز نشان می‌دهند که فراگیران، در حد متوســـط زمان خود را صرف تلفن همـــراه می‌نمایند. نتایج تحقیق نشان‌دهنده این مطلب است که همه دانشجویان از ارسال پیام بیشتر استفاده می‌کنند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اولویت اول تا ســـوم دانشجویان به ترتیب تماس صوتی، پیامک و امکانات جانبی گوشی است. همچنین نتایج نشان می‌دهند همه دانشجویان از تماس صوتی اســـتفاده می‌کنند و دانشجویان دانشگاه آزاد بیشتر ایـــن کار را انجـــام می‌دهند (۶۵,۱٪)، افراد وقتی به ۲۰ ســـالگی می‌رسند بیشـــتر به تماس صوتی علاقه‌مند می‌شوند تا به پیامک، همچنین تحقیقات مختلفی نشـــان می‌دهند که میزان اســـتفاده از تماس صوتی بیشتر از پیامک است [۱۴].

نتایج نشان می‌دهند دانشـــجویان سه دانشگاه فرستادن پیام را در مقایســـه با تماس صوتی ترجیح می‌دهنـــد و علت را مربوط به کم بودن هزینه پیامک دانسته‌اند (شهید بهشتی ۴۴,۲٪ دانشگاه تهران ۳۹,۹٪ و دانشـــگاه آزاد ۳۹,۴٪). محققـــان دریافتند که نوجوانان تایوانی از تلفن‌های همراه جهت ارســـال پیام‌های کوتاه، بازی‌های الکترونیکی، گرفتن عکس و دسترســـی به اینترنت استفاده بیش از اندازه می‌کنند [۱۵]. کلیه دانشـــجویان موضوع ارتباطی را در وهله اول خبر گرفتن از دوستان (دانشگاه آزاد)، و در نوبت بعدی تماس با اقوام و خانواده ذکر کرده‌اند، هر چه میزان استفاده از فن‌آوری بیشتر می‌شود ارتباط با دوستان نسبت به ارتباط با خانواده بیشتر می‌شود [۱۶]. در یک مطالعه ۶۴ درصد از دختران و ۴۷ درصد از پســـران، ارتباط با خانواده را مهم‌ترین دلیل احســـاس نیاز به تلفن همراه نام برده‌اند و ۱۸ درصد از دختران و ۳۳ درصد از پسران، برای ارتباط با دوســـتان احساس نیاز به تلفن همراه کرده‌اند [۱۷]. نتایج تحقیقات نشـــان می‌دهد که ارتباط با خانواده در بین دختران و پســـران به ترتیب ۳ درصـــد و ۸ درصد کاهش یافته و ارتباط با دوســـتان به ترتیب بیش از ۶ درصد و ۱۱ درصد افزایش یافته است [۱۶].

نتایج تحقیق حاضر گویای این نکته اســـت که اکثریت دانشجویان ذکر نموده‌اند زمانی که لازم بدانند گوشـــی خـــود را خاموش و یا بی‌صدا می‌نمایند، ذکر این نکته لازم است که آنان پاسخ در کلاس و مجامع عمومی را در اولویت قرار نداده‌اند در مطالعه مشـــابه ۷۰ درصـــد از هندی‌ها و ۶۶ درصد از آمریکایی‌ها گوشـــی خود را در کلاس درس بی‌صدا کـــرده و فقط ۳۰ درصد از آمریکایی‌ها و ۱۰ درصد از هندی‌ها گوشی خود را خاموش می‌کنند. براساس آمار در ســـال ۲۰۱۱ نوکیا پرفروش‌ترین کمپانی بوده است. مطالعه حاضر نیز نشـــان می‌دهد که ۴۴,۳٪ دانشجویان دانشـــگاه آزاد ۲۸,۵٪ دانشجویان دانشگاه شهید بهشـــتی و ۳۵,۳٪ دانشجویان دانشگاه تهران تلفن همراه خود را از کمپانی نوکیا خریداری کرده‌اند [۱۶].

در مورد تعداد دفعات تعویض تلفـــن نتایج ارتباط معنی‌داری را در ســـه دانشگاه نشـــان می‌دهند ($p< ۰/۰۵$) محققان بیان می‌کنند جوانـــان مدل‌های جدید گوشـــی را ترجیح می‌دهنـــد و اغلب ایده خریـــد جدیدتریـــن گوشـــی را در ذهن دارنـــد [۱۳]. در خصوص فرضیه پژوهش «بین شـــیوه استفاده از تلفن همراه و سلامت روان دانشـــجویان ارتباط وجود دارد» نتایج آزمون آنوا گویای این مطلب اســـت که بین شیوه استفاده از تلفن، ســـلامت روان و عزت نفس ارتباط وجود دارد. نتایج بررسی‌ها نیز نشان داد که بین ابعاد سلامت عمومی دانشـــجویان و میزان استفاده از تلفن همراه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد [۱۵].

در زمینه «ارتباط طول مدت استفاده از تلفن همراه با وضعیت روانی دانشجویان» نتایج نشـــان‌دهنده این مطلب است که دانشجویانی که به میزان کمتری از تلفن استفاده می‌کنند، و تعداد کمتری پیام می‌فرســـتادند عزت نفس بالاتری داشتند. دانشمندان در مطالعات دریافته‌اند که اســـتفاده زیاد از تلفن همراه، با برون‌گرایی و اعتماد به نفس پایین همراه اســـت [۱۳]. نتایج این تحقیق نیز گویای این مطلب اســـت که افراد هر چه مدت زمان کمتری از داشـــتن تلفن همراه آنان می‌گذرد سلامت روانی بالاتری دارند، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت داشـــتن تلفن همراه به مدت طولانی ســـبب استفاده بیشتر آنان از تلفن شده و به نوعی تلفن جایگزینی برای دیدارهای آنان با خانواده و دوستان می‌گردد و در نتیجه عدم ارتباط چهره به چهره سبب کاهش سلامت روان در آنان می‌گردد.

در زمینه ســـلامت روان و شیوه اســـتفاده از تلفن نتایج کلی حاکی است کسانی که مدت زمان کمتری است از تلفن استفاده می‌کنند.

در طـول روز تعـداد تماس‌های کمتـری دارنـد و کمتر پیامک می‌فرسـتند و از سـلامت روان بالاتری برخوردارند. در خصوص شیوه اسـتفاده از تلفن و وضعیت روانی آن در سه دانشگاه ضریب همبستگی پیرسـون در مورد اضطراب و بی‌خوابی r=۰,۸۲ نتایج معنی‌داری را نشان داد، نتایج تحقیقات یاسمی‌نژاد و همکاران نشان داد که بین اضطراب دانشـجویان و میزان اسـتفاده از تلفن همراه رابطه معناداری وجود دارد. یعنی با افزایش اسـتفاده از تلفن همراه میزان اضطراب دانشـجویان نیز بیشتر می‌شـود [۹]. همچنین در زمینه ارتباط افسردگی و شیوه استفاده از تلفن نیز آزمون آنوا نتایج معنی‌داری را نشان داد (r=۰,۷۹) محققان بیان می‌کنند افرادی که استفاده بالایی از تلفن دارند نشـانه‌های افسردگی بیشتری دارند. افسـردگی به عنوان پدیده‌ای رایج در نوجوانان با استفاده افراطی از ابـزار تکنولوژیکی افزایش می‌یابـد [۲۱-۱۹] گزارش نموده‌اند که افسـردگی با اعتیاد به اسـتفاده از تکنولوژی رایج در نوجوانان رابطه دارد. به طور کلی شکایت بهداشتی مانند خستگی، استرس، اضطراب و اختلال خواب در کسانی که به طور مرتب از تلفن همراه استفاده می‌کنند بیشـتر از کسانی است که کمتر استفاده می‌کنند. [۲۱ و ۱۹]

در زمینه «میزان استفاده از تلفن همراه و ارتباط آن با عزت نفس» نتایج تحلیل واریانس نشـان داد مدت زمان داشـتن تلفن موبایل بر عزت نفس دانشـجویان دانشـگاه آزاد و بهشتی تأثیر معناداری نداشت (سـطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ بود) این بدان معنی است کـه با میزان‌های متفاوت اسـتفاده از تلفـن وضعیت عزت نفس تغییری نخواهد داشت. ولی این تأثیر بر وضعیت روانی دانشجویان دانشگاه تهران تأثیر معناداری داشت (سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بود) شـاید علت این باشد که دانشجویانی که به میزان بیشتری از تلفن اسـتفاده می‌کنند به دلیل کمبود وقت و مشـغله‌های مربوط به تحصیل از خانواده و دوسـتان غافل مانده و تلفن را جایگزینی مناسـب برای ملاقات با افراد می‌دانند و همین نکته دغدغه‌ها را از آنان دور ساخته و آنان را دارای عزت نفس می‌نماید.

در کل بـا نگاهـی به پیشـینه پژوهـش و تأثیرات جسـمی و روانشناختی اسـتفاده از تلفن همراه در جامعه لزوم پژوهش برای موارد آسیب‌زا ضروری اسـت. بدون شک امروزه تکنولوژی و به خصوص تلفن همراه بر ابعاد مختلف زندگی افراد تأثیر گذاشـته اسـت، لزوم شـناخت این تأثیرات منوط به انجـام تحقیقاتی در زمینه آسیب استفاده از تکنولوژی‌های جدید همچون تلفن همراه اسـت. با توجه به نتایج به دسـت آمده از این مطالعه پیشـنهاد می‌شـود برای آشنایی دانشـجویان با مزایا و معایب تلفن همراه از رادیو تلویزیون و سـایر رسانه‌ها استفاده شود و همچنین دفاتر مرکـز خدمات ارتباطـی و دفاتر فروش تلفن همراه، بسـته‌های آموزشی مبنی بر اختلالات ناشی از استفاده زیان‌آور بین خریداران توزیع کنند که می‌تواند موجب گسـترش فرهنگ صحیح استفاده از این تلفن شـود. نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند در مراکز مشـاوره دانشجویی نیز استفاده شود و لازم است که مشاوران به رویکردهای مشـاورهای در کاهش استفاده مفرط از تلفن همراه بپردازند.

مراجع

1- Abdullah, M. Y. H. (2004). Adoption of cellular phone among young adults: A study among youths in the Klang Valley, Malaysia. . Paper presented at the The Mobile Communication and Social Change.

2- Baron, N.S., Hård af Segerstad, Y (2010), “Cross-cultural patterns in mobile phone use: Public space and reachability in Sweden, the USA, and Japan”, In New Media & Society 12(1): 13-34.

3- Bianchi, A., & Phillips, J.G. (2005). Psychological Predictors of Problem Mobile Phone Use. CyberPsychology & Behavior. Volume 8, Number 1, 2005.

3- Campbell, S. W. (2007). A cross-cultural comparison of perceptions and uses of mobile telephony. New Media & Society, 9(2), 343 – 363.

4- Chakraborty, S. (2006), “Mobile phone usage patterns amongst university students: A comparative study between India and USA”, A Masters Paper for the M.S.

5- Cilliers, M. J. & Parker, M. B. (2008), “The social impact of mobile phones on teenagers”, In 10th Annual Conference, Available from: http://marlon-parker.co.za/WWW2008CillersParker.pdf.

6- Elliott, A. & Lemert, C. (2006). The New

Loetkham, C., Nakamura, T., et al. (2006).Survey on cellular phone usage on students in Thailand. Journal of Physiological Anthropology, 25, 377-382.

14- Kumjonmenukul Prasan .(2011)The Behavior of Young People when Using Mobile Phones Impact on Thai Culture and Lifestyle: A Case Study of Kalasin Municipality in Kalasin Province American Journal of Scientific Research, pp.57-64

13- Matanhelia Priyanka. (2010) 15-MOBILE PHONE USE BY YOUNG ADULTS ININDIA: A CASE STUDY European Journal of Cultural Studies, 6(3), 327 - 343

16- Moore, M., Kirchner, HI., Drotar, D., Johnson, N., Rosen, C., Ancoli-Israel, S. & Redline, S.(2009). Relationships among Sleepiness, Sleep Time, and Psychological Functioning inAdolescents. J Pediatr Psychol, June 3, 2009 .

17- Zulkefly Sheereen N. (2009)Mobile Phone use Amongst Students in a University inMalaysia: Its Correlates and Relationship toPsychological Health European Journal of Scientific Research Vol.37 No.2 (2009), pp.206-218 Internet References

18- http://th.wikipedia.org/wiki/ Karasin

19- http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_5-1-3.html

20- http://www.thaicyberpoint.com/ford/blog/id/182/

21- http://www.zibaweb.com

Individualism: The Emotional Costs of. Globalization. London & New York: Routledge

7- Geser, H. (2006), “Are Girls (Even) More Addicted? Some Gender Patterns of Cell Phone Usage” In Sociology in Switzerland: Sociology of the Mobile Phone.Online Publications.

8- Ishfaq Ahmed .(2011)An Investigation of Mobile Phone Consumption Patterns among Students and Professionals; is There any Difference? European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences Issue 39

9- Mohamadi N. Studying of validity and reliability of Rosenberg self esteem scale. Iranian psychologists. 2005; 1(4):300-13. [Persian]

10- Taghavi,seyed mohamad reza. (2009) Screening for psychiatric illness in general practice: the general practitioner versus the screening questionnaire, Iran Journal of Psychiatry, 28(15), 1-13.

11- Jee Hyun Ha, Bumsu Chin, Doo-Heum Park, Seung-Ho Ryu, Jaehak Yu.(2008) Characteristics of Excessive Cellular Phone Use in Korean Students. CyberPsychology & Behavior. 11(6): 783-784. doi:10.1089/.

12- Kamran, S. (2010), “Mobile Phone: Calling and Texting Patterns of College Students in Pakistan”, In: International Journal of Business and Management,

13- Kawasaki, N., Tanei, S., Ogata, F., Burapadaja, S.,